

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ και ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αναμένοντας την Προεδρία Trump 2.0

Δρ. Ρεβέκκα Παιδή

Κείμενο Ανάλυσης

Νοέμβριος 2024
Αρ.29

Copyright © 2024 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος.

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Εικόνα εξωφύλλου: Πηγή CNN

Δρ. Ρεβέκκα Παιδή

Ανώτερη Ερευνητική Εταίρος

Περί του συγγραφέα

Η Ρεβέκκα Παιδή είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Είναι κάτοχος Bachelor of Arts από το Τμήμα Βαλκανικών Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, καθώς και κάτοχος δύο μεταπτυχιακών — ένα στην Πολιτική Οικονομία από το Πανεπιστήμιο του Sheffield (με άριστα) και Master of Philosophy στις Διεθνείς Σχέσεις από το Πανεπιστήμιο του Cambridge, όπου έλαβε διακεκριμένη υποτροφία από το Cambridge European Trusts. Έλαβε το διδακτορικό της από το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η τεχνογνωσία της βρίσκεται στους τομείς των Διεθνών Σχέσεων Μικρών Κρατών, των Διεθνών Σχέσεων της ΕΕ και των Διεθνών Σχέσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η έρευνά της έχει δημοσιευθεί σε διεθνή περιοδικά με κριτές και έχει επιμεληθεί τόμους από έγκριτους διεθνείς εκδοτικούς οίκους. Τα ερευνητικά της έργα έχουν χρηματοδοτηθεί από εθνικούς και διεθνείς φορείς χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας και του LSE-Hellenic Observatory-A.G. Ίδρυμα Λεβέντη. Η Ρεβέκκα είναι η συμπρόεδρος του Τμήματος Μικρών Κρατών στην Παγκόσμια Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνών Σπουδών, θέση που κατέχει από το 2020. Έχει προσκληθεί να δώσει διαλέξεις στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Άμυνας, στο Πανεπιστήμιο Carleton, στο Κοινοβούλιο του Λουξεμβούργου, μεταξύ των άλλους, και συχνά συνεργάζεται με ομάδες σκέψης και κοινότητες χάραξης πολιτικής. Η Rebecca εξελέγη στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διεθνών Σπουδών τον Μάιο του 2023.

Αναμένοντας την Προεδρία Trump 2.0

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα ξημερώματα της 6ης Νοεμβρίου όλες οι ευρωπαϊκές πρωτεύουσες παρακολουθούσαν την εξέλιξη των αποτελεσμάτων των αμερικανικών εκλογών με αμηχανία, προβληματισμό σε κάποιες περιπτώσεις, και ίσως ακόμη και με έκπληξη και ανησυχία. Το κόκκινο κύμα σάρωσε και κέρδισε τον Λευκό Οίκο, τη Βουλή των Αντιπροσώπων, τη Γερουσία και την πλειοψηφία στις Πολιτείες που διεξήχθησαν εκλογές. Εάν συνυπολογίσουμε ότι ο Πρόεδρος Trump ελέγχει και το Ανώτατο Δικαστήριο, στο φημισμένο για τον έλεγχο και την ισορροπία του αμερικανικό σύστημα, ο Donald Trump φαίνεται να είναι ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Τι σημαίνει αυτή η κυριαρχία -τουλάχιστον για τα δύο επόμενα χρόνια- για την αμερικανική εξωτερική πολιτική, τις ευρωατλαντικές σχέσεις και τις σχέσεις με μικρότερα κράτη όπως η Κυπριακή Δημοκρατία; Δικαιολογείται η αμηχανία, ο προβληματισμός ή και η ανησυχία για την επανεκλογή Trump;

Για να απαντήσουμε τα παραπάνω εύλογα ερωτήματα διαθέτουμε τρεις κατηγορίες μεταβλητών. Πρώτον, τους παράγοντες που διαμορφώνουν τις σχέσεις των ΗΠΑ με μικρότερα κράτη εταίρους και συμμάχους. Δεύτερον, τα δείγματα γραφής από την πρώτη Προεδρία Trump. Τρίτον, τις υφιστάμενες σχέσεις των ΗΠΑ με την Κυπριακή Δημοκρατία.

● Η επιλογή του επικεφαλής του State Department και η εκλογή γερουσιαστών και βουλευτών που υποστηρίζουν τις θέσεις του μικρού κράτους για τους δικούς τους λόγους (π.χ. ανήκουν στην ομογένεια ή βρίσκονται κοντά σε αυτή), είναι εξίσου σημαντική.

Σε ό,τι αφορά τις σχέσεις των ΗΠΑ με μικρότερα κράτη, το τοπίο διαμόρφωσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής περιλαμβάνει πολλούς παράγοντες πέραν του Προέδρου και είναι σύνθετο. Ανάμεσα σε άλλα καθορίζεται από παράγοντες που σχετίζονται με τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή του μικρού κράτους, την πόλωση στο διεθνές στρατηγικό περιβάλλον, τις ισορροπίες στο περιφερειακό υποσύστημα. Αλλαγές σε αυτά τα δεδομένα δύνανται να επηρεάσουν τις σχέσεις με τις ΗΠΑ. Επιπλέον, το State Department και το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στη λήψη αποφάσεων για την αμερικανική

εξωτερική πολιτική. Η επιλογή του επικεφαλής του State Department και η εκλογή γερουσιαστών και βουλευτών που υποστηρίζουν τις θέσεις του μικρού κράτους για τους δικούς τους λόγους (π.χ. ανήκουν στην ομογένεια ή βρίσκονται κοντά σε αυτή), είναι εξίσου σημαντική. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η συμβολή του διπλωματικού προσωπικού και από τις δύο χώρες. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες συντελούν σε ένα διαχρονικό μοντέλο διαμόρφωσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Δεύτερον, από την πρώτη θητεία Trump γνωρίζουμε ότι για την περιοχή μας αυτό το μοντέλο παρέμεινε σταθερό. Αυτό που άλλαξε ήταν η εμμονική απαξίωση των διεθνών θεσμών και συμμαχιών από τον τότε και επανεκλεγέντα Πρόεδρο, η επιλογή του για προσωπική διπλωματία και διμερείς αντί για πολυμερείς σχέσεις, η προτίμηση για μειωμένη εμπλοκή των ΗΠΑ σε απομακρυσμένες διεθνείς υποθέσεις, η αδιαφορία του για σταθερούς πυλώνες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, όπως η προώθηση της δημοκρατίας και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, η περαιτέρω υποτίμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στην ατζέντα των Αμερικανών προέδρων, η έμφαση στα οικονομικά οφέλη στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, η συμπάθεια για στιβαρούς και ενίοτε αυταρχικούς ηγέτες με τους οποίους όμως ανέμενε ότι είναι σε θέση να κλείσει καλές συμφωνίες.

● Μας προετοιμάζουν για μια εξωτερική πολιτική εστιασμένη στα οικονομικά συμφέροντα των ΗΠΑ, στην προσωπική διπλωματία, στην έννοια για τους φίλους του Προέδρου εντός και εκτός ΗΠΑ, και στην απαξίωση των διεθνών θεσμών.

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώθηκαν νέες τάσεις στις σχέσεις των μικρότερων κρατών με τις ΗΠΑ. Δόθηκε έμφαση στις διμερείς σχέσεις. Ταυτόχρονα προέκυψε η ανάγκη για πολυδιανυσματική εξωτερική πολιτική, εφόσον δεν ήταν αυτονόητο ότι οι ΗΠΑ θα συνδράμουν μικρότερους συμμάχους ή την ΕΕ σε μία ενδεχόμενη κρίση. Επιπλέον, μπήκε εμφαντικά στην ατζέντα της τελευταίας η έννοια της στρατηγικής αυτονομίας. Αναβαθμίστηκε περαιτέρω στην ατζέντα των ΗΠΑ η σημασία των οικονομικών σχέσεων, της ενέργειας, της τεχνολογίας, της αγοράς εξοπλισμών και όλα αυτά σε συνδυασμό με την επιδίωξη τους να αναχαιτίσουν την επιρροή της Κίνας. Τα μικρά κράτη δεν σταμάτησαν να επιζητούν την προσοχή των ΗΠΑ και την αναγνώριση του ρόλου τους, είτε προβάλλοντας την πίστη τους στις διμερείς σχέσεις, είτε αποδεικνύοντας στην πράξη τη σημασία της αμερικανικής υποστήριξης αγοράζοντας εξοπλισμούς, είτε επικαλούμενα

την ιδεολογική ταύτιση με τις απόψεις του Προέδρου Trump, είτε αναδεικνύοντας τη σημασία που έχουν τα ίδια για τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή τους. Την ίδια στιγμή σε περιόδους κρίσεων, όπως η πανδημία, αυξήθηκε η συνεργασία μεταξύ των μικρών κρατών για να καλύψουν το κενό που άφησε η έλλειψη διεθνούς συνεργασίας.

● Το ισχυρό χαρτί στα μάτια των ΗΠΑ είναι η γεωγραφία της, αν συνδυαστεί και με οικονομικά συμφέροντα με επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, της τεχνολογίας, του τουρισμού, τότε η Κύπρος διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά για να διατηρήσει την προσοχή των ΗΠΑ κατά την Προεδρία Trump.

Η νέα εκλογή Trump στηρίχθηκε στην παλιά συνταγή. Παρά το γεγονός ότι έχουμε συνηθίσει να λέμε ότι ο επανεκλεγείς Πρόεδρος είναι απρόβλεπτος, οι παρακαταθήκες της Προεδρίας του και τις προεκλογικές εκστρατείες του υπάρχουν. Μας προετοιμάζουν για μια εξωτερική πολιτική εστιασμένη στα οικονομικά συμφέροντα των ΗΠΑ, στην προσωπική διπλωματία, στην εύνοια για τους φίλους του Προέδρου εντός και εκτός ΗΠΑ, και στην απαξίωση των διεθνών θεσμών. Ως εκ τούτου, και με τα μικρά κράτη αναμένουμε να επαναληφθούν οι ίδιες δυναμικές σε ένα, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, περισσότερο πολωμένο στρατηγικό περιβάλλον.

Τι σημαίνουν όλα τα παραπάνω, λοιπόν, για την Κυπριακή Δημοκρατία; Κατά την πρώτη θητεία Trump οι σχέσεις της Λευκωσίας με την Ουάσιγκτον βελτιώθηκαν σημαντικά και μπήκαν σταθερά θεμέλια για να φτάσουμε σήμερα στις καλύτερες σχέσεις που είχαν ποτέ μεταξύ τους οι δύο χώρες. Ο προτεινόμενος για επικεφαλής του State Department γερουσιαστής Marco Rubio ήταν, μαζί με τον γερουσιαστή Menendez, οι συντάκτες του ελπιδοφόρου για τις σχέσεις των ΗΠΑ με Κύπρο, Ισραήλ και Ελλάδα νόμου EASTMED ACT το 2019. Η αναβάθμιση της Κύπρου στην ατζέντα των ΗΠΑ είναι απτή με αποδείξεις, όπως η έναρξη του στρατηγικού διαλόγου, η άρση του εμπάργκο, η επίσκεψη του Προέδρου Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο, η συζήτηση για ένταξη της Κύπρου στο NATO

Στο βαθμό που η εξωτερική πολιτική ενός μικρού κράτους ετεροκαθορίζεται από τις κινήσεις μεγαλύτερων παικτών, οι επόμενες κινήσεις του Τούρκου Προέδρου Ερντογάν προς τις ΗΠΑ είναι μία μεταβλητή που χρήζει προσοχής.

και δεν συνίσταται κανένας λόγος για να μην διατηρηθεί και θα συνεχιστεί περαιτέρω. Εξάλλου και η κοινή γνώμη στην Κύπρο φαίνεται να έχει ξεπεράσει τον παραδοσιακό αντιδυτικισμό της και να βλέπει την ενίσχυση των σχέσεων με τις ΗΠΑ ευνοϊκά, ενώ το φιλελληνικό σώμα στο Κογκρέσο φαίνεται να έχει διατηρήσει τις δυνάμεις του. Το ισχυρό χαρτί στα μάτια των ΗΠΑ είναι η γεωγραφία της, αν συνδυαστεί και με οικονομικά συμφέροντα με επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, της τεχνολογίας, του τουρισμού, τότε η Κύπρος διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά για να διατηρήσει την προσοχή των ΗΠΑ κατά την Προεδρία Trump.

Ωστόσο, προκλήσεις θα προκύψουν για την Κυπριακή Δημοκρατία από τις εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου. Η έλλειψη σταθερότητας και ηρεμίας στην περιοχή έχει ανακόψει τις φιλοδοξίες της Κυπριακής Δημοκρατίας για την θετική αναβάθμιση της Ανατολικής Μεσογείου και του ρόλου της σε αυτή μέσω των τριμερών

Θα αποτελέσει το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ ένα ξύπνημα για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, θα γίνει αφορμή για ενίσχυση της ενότητας και της στρατηγικής αυτονομίας της Ένωσης ή θα δώσει ώθηση σε συντηρητικές φωνές;

συνεργασιών. Βέβαια, η προσοχή στην περιοχή επανήλθε δραματικά και η Κυπριακή Δημοκρατία καλείται να παίξει ένα νέο ρόλο. Μια περαιτέρω ενίσχυση του Ισραήλ από τις ΗΠΑ μπορεί να δώσει στον πόλεμο στη Γάζα νέα τροπή, για την οποία η Κύπρος θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη σε επίπεδο διμερών σχέσεων με τα κράτη της περιοχής, εφόσον φιλοδοξεί να παίξει τον ρόλο του γεφυροποιού, αλλά και σε ό,τι έχει να κάνει με την ανθρωπιστική διπλωματία που

αναπτύσσει. Βεβαίως, ερωτηματικό αποτελούν και οι εξελίξεις στις σχέσεις της Τουρκίας με τις ΗΠΑ. Το προηγούμενο διάστημα οι αναταράξεις στις σχέσεις των δύο ευνόησαν την Κυπριακή Δημοκρατία. Στο βαθμό που η εξωτερική πολιτική ενός μικρού κράτους ετεροκαθορίζεται από τις κινήσεις μεγαλύτερων παικτών, οι επόμενες κινήσεις του Τούρκου Προέδρου Ερντογάν προς τις ΗΠΑ είναι μία μεταβλητή που χρήζει προσοχής.

Η αντίδραση της ΕΕ στις κινήσεις Trump σε διπλωματικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο αποτελεί επίσης μία πρόκληση για όλα τα κράτη μέλη. Θα αποτελέσει το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ ένα ξύπνημα για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, θα γίνει αφορμή για ενίσχυση της ενότητας και της στρατηγικής αυτονομίας της Ένωσης ή θα δώσει ώθηση σε συντηρητικές φωνές; Σε κάθε περίπτωση η Ευρωπαϊκή Ένωση θα

περάσει ακόμη μία δύσκολη περίοδο αναζητώντας τη θέση της στη νέα διεθνή τάξη και η Κύπρος εν όψει και της Προεδρίας θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη για μια νέα περιδίνηση στις ευρωατλαντικές σχέσεις. Τέλος, είναι δεδομένο ότι η Κυπριακή Δημοκρατία θα επηρεαστεί από τις εξελίξεις στον πόλεμο της Ουκρανίας. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε πόσο αργά ή γρήγορα θα επέλθει μία διπλωματική λύση και σε ποιο βαθμό η Ευρωπαϊκή Ένωση θα είναι συμμετέχων σε αυτή τη λύση. Ωστόσο, στη Λευκωσία θα πρέπει να αρχίζουν να εκπονούνται σενάρια για την επόμενη μέρα στις σχέσεις με το Κίεβο και τη Μόσχα. Σε ό,τι αφορά το Κυπριακό υπάρχει ακόμη μακρύς δρόμος μέχρι να φτάσει να απασχολήσει τον Αμερικανό Πρόεδρο.
